

Az emlékezés színes árnyai

Találkozás Balogh Balázs Andrással

GÁSPÁR ISTVÁN GÁBOR

Talán egyszer sikerül megfejteni a titkot, miért nem tudjuk megtartani, eltartani alkotóinkat. Miért feledkezünk, feledkeztünk meg az elmúlt századokban, évtizedekben elhunytakról, akik lassan kihulltak, kihullnak a köztudatból – ehhez a „végponthoz” viszonyíthatunk mindent. Ez a viszonyítás iránti vágy lehet az egyik lehetséges magyarázata annak, hogy olykor felkeressük a temetőket, megfigyeljük színeit, beleolvadva a csendbe – megnyugvást keresve.

A múlt széthullott... Pótolhatatlan szellemi értékeinkről feledkezünk meg, mert az utókor hálátlan; nem csak az elhunytak, az élők is kihullnak a köztudatból. Balogh Balázs András egyike azoknak, akiket lassan elfeledünk, pedig büszkék lehetnénk rá (is). Néhány esztendeje (2007. szeptember 2-án), amikor a kortárs magyar roma festők műveiből összeállított kiállítás megnyílt Kínában, a pekingi Modern Művészeti Kiállítóteremben nemzetközi elismerés kísérte a budapesti Néprajzi Múzeum roma képzőművészeti gyűjteményének anyagát, amelyet Bada Márta, Balogh Balázs András, Ferkovics József, Gyügyi Ödön, Kosztics László, Labanczné Milák Brigitta, Oláh Jolán, Orsós Teréz, Ráczné Kalányos Gyöngyi, Szentandrassy István és Váradi Gábor munkáiból állították össze. A pekingi tárlat megnyitóján a magyar miniszterelnök utalt is arra, hogy a romák és kultúrájuk nélkül nem érhető meg sem Magyarország, sem Európa.

Gyakran érzi úgy az ember, hogy „megnyílik majd valami a lelkében”... – ha kellő nyitottsággal fordulunk (roma) honfitársaink felé. Ám a színek

mesés jellege ellenére a XXI. század rideg, már-már embertelen (pénz) világa motivikusan árnyaltabbá teszi a képet: az emlékezés színes árnyai riasztóak. Balogh Balázs András képein egyszerű emberi történetek láthatók, a szeretet, a bánat, a kitörés, az önmegvalósítás vágya. 2000-ben a művész így nyilatkozott: „Kassán születtem 1940-ben. Onnan kerültem el, mikor a zsidókat meg a cigányokat deportálták. Anyámat, apámat elvitték a németek, engem valahogy kimentettek, így kerültem Sátoraljaújhelyre, a nagymamámhoz. Amikor ő meghalt, én menhelyre kerültem, majd nevelőszülőkhöz adtak, akik iskola helyett koldulni küldtek. Unalmamban kezdtem rajzolgatni, festegetni. Víz-, olaj- és zománccfestékekkel próbálkoztam, papírokra, lemezekre festettem. Kevesebb fantáziaképet csinállok, inkább a napi életet festem meg, amit valaha a cigánytelepen magam is tapasztaltam. A témáimat előbb megrajzolom, és beszélgetek magamban velük, csak aztán festem ki őket.” Azonban lassan két éve, hogy letette, azaz nem tudja megfogni az ecsetet; a gyilkos kórral viaskodik, naponta megküzd vele, a talpon maradásért. Végtagjaiból kifut minden erő, térdkalácsai gyakran a földön koppannak. Ez hát az a sokat emlegetett érzés? Balogh Balázs András festőművész 2013-ben októberében, megrázó, rövid beszélgetésünk során erről így vall:

– *Reggel fölkelek, ha tudok – itt van mellettem a mankó, a járókeret; egész nap fekszem, nézem a tévét, várom a gondozónőt, aki nagyon sokat segít nekem. Ebédet a sógornőm hoz, ő főz nekem. Szerencsésnek mondhatom magamat, mert figyelnek rám, ha valami baj ér, leesek az ágyról – mert annyira el szoktam zsidbadni, hogy nem érzem a végtagjaimat – telefonon hívok segítséget, szólok valakinek, a szomszédasszonyoknak vagy a portásnak... és jönnek, felemelnek.*

– Hiányzik az alkotómunka?

– *Hát hogyan hiányozna, az volt a mindenem; de ez a betegség... nem merek kimenni a lakásból. Hetvenhárom évesen is nehéz ezt megélni, azt, amikor a gondozónő kíséri mindenhová, mert gyenge vagyok... persze küzdök, mást nem tehetek. Olyat nem akarok csinálni, hogy kiugorjak a tizenhatodik emeletről. Azon már gondolkodtam, hogy elmegyek az öregek otthonába, de talán az lenne a legjobb, ha valaki itt lenne mellettem. – De ki jönne ide?*

– A folyosón láttam egy tolószéket.

– *Az enyém, jó egy éve vettem nyolcezer forintért, de csak egyszer voltam lent vele, mert annyira lestek a szomszédok, hogy az már kínos volt. Most meg jön a tél, a rossz idő. Marad a rádió meg a tévé, ha megunom, nézem a falat, mást nem tehetek. Minden tönkrement, az élet... ami a legfontosabb.*

– Hiányzik a festőállvány, a vászon, az ecset, a festék illata?

– *Még reménykedem, vannak ötleteim.*

És is így vagyok ezzel, persze az ötletek megvalósítása is fontos. Amikor

Mátraverebélyben létrehoztam a Mikszáth Galériát, Balogh Balázs András és felesége, Oláh Jolán (1932-2005) alkotásaival „nyitottunk” a művelődési házban – harminc esztendeje már – micsoda idők voltak... A felfedezés pillanata, megmagyarázhatatlan érzése semmi máséhoz nem mérhető, ma már tudom. Azt is, hogy nem csak az utókor hálátlan.

Voltak ötleteink, vannak, s lesznek; még élünk.

* DARÓCZI Ágnes – KALLA Éva – KERÉKGYÁRTÓ István (szerk.): *Roma Képzőművészek III. Országos Kiállítása, 2000.*

